

Шогшо эл, порымш да гим верр!

Будь готов/ ЯМДЕ-ЛИЙ

1933 ий 1 февраль годсек лектеш.

0+

Фотопроект

Е.ИВАНОВАН фотожо.

Лудса:

19 мартыште
В.Исенековын шочмыжлан
– 85 ий. Тудын нерген
поэтессе Т.Пчёлкина
шарналта. **3**

Кугезе марий тўрым
шымлыше, марий тўрызё
Ираида Степанован у кни-
гаже марий тўрлан
пöлеклалтын. **4**

2020 ий – Слон ида-
лык. Тўрлö материалым
кучылтын, марий сынан
слоным ыштыза, кон-
курсешко ушныза. **5**

Экзаменым сайын
кучаш «Мўкшиге»
полша. **6**

Йоча-влак, мо тыгай
граффити? Ала онай сўре-
тым ужында? Мы-
ланна колтыза. **7**

Шошо каникул да
школлаште йоча-влакым
кузе туныктымо шотышто
йодышда лектеш гын, Марий
Эл Республикысе образований
да науко министрствыш
(8362) 45-22-37 телефон
номер дене йынгыртен
рашемден керттыда.

Фотомшо Юрино районысо Марьино школын 11-ше классыштыже тунемше Дмитрий Осиповым ужыда. Тудо кудымшо ий волонтер пашам шукта. 2018 ийыште «Доброволец России» конкурсын регион-нысо этапыштыже сеныше лийын. Москвашке доброволец-влакын форумшкышт миен. Кум кечаш вашлиймаш ойырен налме пашажым умбакыже шуаш вийым ешарен. Тений ты конкурслан «Социальный проект» пашам ямдылен, полуфиналыш лектын. Пöлек – «Артек» тўнямбал йоча рўдерыш путёвка. «Еш чап лаштыкла» тўнямбал Интернет-конкурсшто 3-шо лийын (2019). Тений обществознаний дене Тўнямбал Интернет-олимпиадыште 3-шо верым сепен налын.

Палитра, Арабика дене сененыт

Марий Элысе имне спорт школын спорт-сменже-влак Озан олаште эртаралтше конкур дене тагасымашке миеныт. Тагасымаш Татарстан Республикым ыштымылан 100 ий теммылан пӧлеклалтын. Киров, Самара, Саратов кундемла, Татарстан да Марий Эл республиклагыч 100 утла спортсмен вийжым терген. Тушто Марий Элын спортсменже-влак ойыртемалтыныт. Икымше кечын

Конкур – чарак-влак гоч имне дене тӧрштыл тагасымаш.

Катрина Данилевская Палитра вӱльӧ дене шӧртнӧ да ший медаллам сенен налын. Анна Сараева Арабика вӱльӧ дене той медаль дене палемдалтын. Кокымшо кечын Дарья Чернова ден Анна Сараева Арабике вӱльӧ дене той медальым налыныт. Ӱдыр-влакым сенгымашышт дене саламлена!

Марий Элысе минспортын уверже почеш.

Росси- **Увер**

йысе калык фронт «Цифровой диктант» федерал проектышке ушнаш ӱжеш. Проект 28 март гыч 11 апрель марте шуйна да Россиысе чыла субъектла авалта. Онлайн тестым <https://цифровой-диктант.рф> сайтыште ыштен кертыда.

*** **УРОК ЦИФРЫ**
Марий Элыште 10 гыч 23 март марте «Лӱдыкшыдымӧ ончыкылык» теммылан «Цифр урок» мероприятий эртаралтеш. Урокышто 1-11-ше класслаште тунемше-влаклан онлайн-тренажӧр-влак темлалтыт. Четретан урок 2 гыч 16 апрель марте «Искусственный интеллект и машинное обучение» теме дене эртаралташ тӱналеш.

***

Короновируслан кӧра ЕГЭ ден ОГЭ-м жап деч ончыч сдатлаш палемдыме кече-влакым кусарен кертыт.

Историйым шергалына

Икымше тӱнямбал сар годым руш войска Австрийысе Перемышль орым икмыняр тылзе йыр авырымаште кучен. 1915 ий 22 мартыште виян да кугу кредалмаш деч вара тудым сенен налын.

***

1111 ий 27 мартыште Владимир Мономахын вуйлатыме руш дружине Донской степысе Сальнице энгер воктене кредалмаште половецкий войскам кырен шалатен. Тылеч вара половчан-влак Русыш кенета керылт пурымым чарненыт.

Кӱлешан паша

Тӱнямбалне нылле тӱжем утла профессий уло. Мыйын шонымаште, кажныже кӱлешан.

Мый кондитер лийнем. Тидлан кызытак ямдылалтам: книгаг лудам, авам дене пырла ӱячам, когылым кӱэштам. Ончыкыжым тамле тортым ышташ, сылнын сӧрастараш тунемнем. Кондитер – пеш сай профессий.

Яна ЗАЙЦЕВА.

Марий Турек, Сысоево.

Тыршен тунемына

Школыш коштышо йоча-влакын ик паша – тунемаш. Куштылгыжак огыл гынат, тыршыман. Уроклан ямдылалтман, шуко книгаг лудман. Чыла пашам жапыште ыштен шуктыман. Тыршет – лектышет лиеш. Мыйын дневникыштем ик «нылытан» отметке уло. Теве йолташем, Настя Матвеева, отличнице. Вот кузе тунемаш кӱлеш.

Валерия САИНА.
Морко, Коркатово.

Кугу Ачамланде сарыште Сенгымашлан 75 ий теммылан пӧлеклалтше «Еш архив» республиканский конкурсын финалже 25 апрельыште Йошкар-Олаште эртаралтеш. Районлаште, олаште сенгыше еш-влак, «Еш архив» манын палемден, 14 апрель марте olddvorets@dm-mari.ru электрон почтышко йодмашым колтышаш улыт.

Марий Эл Республикысе Росий писатель ушем 1-11-ше класслаште тунемше-влакым Н.Игнатевын шочмыжлан 125 ий, калык поэт С.Вишневын шочмыжлан 100 ий, «Кече/Солнышко» йоча журналлан 90 ий теммылан пӧлеклалтше «Сылнымут смене» республиканский сылнымут конкурсыш ушнаш ӱжеш. Йодмашым да паша-влакым 3 апрель марте keche@inbox.ru электрон адресышке колтыман.

«Культура» нацпроект дене келшышын, Марий Элысе сымыктыш школ-влакым вияндашлан тений 17 миллион утла тенгем ойырымо. И.С.Палантай лӱмеш тӱвыра да сымыктыш колледж, Курыкмари районисо Микрак, Параньга посӧлыксо, Волжск олесе йоча сымыктыш школ-влак семӱзгар, оргтехнике дене пайдаралтыт.

Корнысо правилым «5»-лан палыман

Волжский районсо школлаште тунемше самырык инспектор-влак «Лүдыкшыдымō орава» районсо конкурсышто мастарлыкштым ончыктеныт. Тагасымаш Приволжский школышто эртаралтын. Йоча-влак корнышто коштмо правил-влакым палымыштым, икымше полышым пуэн моштымыштым, велосипед дене түрлө семен кадыргылын кудалышт кертмыштым тергеныт. Тыгак усталык конкурс лийын. Пөтъял школын чапшым Ариадна Филиппова, Павел Иванов, Ксения Бессонова, Захар Васильев (снимкыште) араленыт.

Л.КОШАЕВА.

Авторын фотожо.

Йоча-
влак Марий Эллан 100 ий теммылан
пөлеклалтше «ЮИД – марий мландын кугеш-
нымашыже» усталык конкурсышто 3-шо
верым сенен налыныт.

50 түжем книга

Кужәнер посёл-
кышто тун книгагу-
до уло. Тудо кок пачашан. Икымше пачашыште йоча пөлка ден тоштер верланеныт, кокымшышто – кугыег-влаклан пөлка. Книгагудым мыйын авам Надежда Алексеевна вуйлата. Библиотекаштыште «Самоделочка», «Знайка», «Здоровье», «Что? Где? Когда?», «Ровесник» кружок-влак пашам ыштат. Чүчкыдын ончер-влакым эртарат: Сенгымашлан 75 ий, Марий Эл Республиклан 100 ий темме вашеш, Кужәнер районлан 85 ий теммылан пөлеклалтше да молат. Книгагудын фондыштыжо 50 түжем наре книга уло.

Кужәнер район.

Настя БУРМАНОВА.

Книга полша

Мый уремышке лектам –
Пешак писын ошкылам.
Вуйыштемже шонымаш:

Сайын-сайын тунемаш.
Яра жапыште книгаг
Түрлым-түрлым
мый лудам.

Книга илаш туныкта,
Илышым палаш полша.

**Эвелина
МОРЖАНАЕВА.**

Советский, Кодам.

Ида вожыл!

Ачам да изаже-влак,
коваем изишт годым рушла
гына мутланеныт гынат,
марий йылмым уло чон дене
пагалат. Кызыт ачам ден
авам марла ойлат. Нуно
мыйым изинек шочмо йыл-
мын ямжым йораташ тунык-
теныт. Марий йылме уро-
кышко уло кумылын кош-
там. Кеч-кушко каем гынат,
шочмо йылмем дене угыч
да угыч мутланен кол-
тымем шуэш. Вет марий
йылме моткоч
ныжылге, сылне. Кō
марий улмыж деч
вожылеш да шочмо
йылмыжым орла, мый
тыгай еным ом умыло.

Ксения ЧИБАЕВА.
Волжский, Шарача.

Йылме
Йомартле, сōрале.

Кутырыкта, куандара, кугешныкта.
Пүтынъ илышнан негызше.
Поянлыкна.

Вика АЛЕКСАНДРОВА.
Морко, Шүргыял.

**Синк-
вейн**

Лүмгече

19 мартыште прозаик,
Одо кундем Каракулин район
Шопкер ялын эргыже В.Б.Исенековын
шочмыжлан – 85 ий.

Ўмырем мучко тауштем

1981-1986 ийлаште «Ямде лий» йоча газет
дене пентгыде кылым кученам. Кок гана юнкор
слётышто лийынам. 1985 ийыште юнкор слё-
тышто Антонов Ивук лүмеш премийым пуэ-
ныт. Тунам мый Морко районсо Волаксола
школ деч вара Йошкар-Оласе медицинский
училищыште тунемам ыле. Туге гынат «Ямде лий» эн йōра-
тыме газетем лийын. «Ямде лийым» училищыш конден,
ўдыр-влаклан ончыктем, лудыктем ыле. Тунам Валентин
Исенеков мыйым редакцийыш чүчкыдын ўжын. Пеш поро
кумылан, йоча чоным умылен моштышо айдеме лийын.
Шуко мутланен шинчылтме, түрлө заданийым пуа ыле, а
вара пырля лончылымо, тōрлымō. Валентин Борисович
мыланем сылнымут корныш пентгыдын шогалаш ўшаным,
ятыр канашым, шинчымашым пуэн. «Тый, Таня, пеш моло-
дец улат, – мане икана, – илышыштет кок түрлō сомылым:
чон кўштымым да кид-йолетлан мо келшымым – ыштет».

Медучилищыште тунемемлан моктен ойла ыле.
Мый шке корнем дене ошкылынам. Илен-толын,
«Кугарня» газетыште пашам ышташ тўналынам.
Таче мартеат поэзий дене кылым кучем.
В.Исенековлан ўмырем мучко тауштен илем.

ТИВАНОВА (ПЧЁЛКИНА), Марий Элысе
тўвыран сулло пашаенже.

«Ямде лий» 2020 ий 21 март

Марий тўрлан пӧлеклалтын

Кугезе
марий тўрым
шымлыше,
марий тўрызӧ
Ираида
Степанова
«Орнаментальное
искусство
марийской
вышивки» чере-
тан книгам
савыктен лук-
тын. Тудым
Россий
Президентын

У книга

грантше полшымо дене ямдылыме. 5 мартыште В.М.Васильев лӱмеш МарНИИЯЛИ-ште книган презентацийже эртаралтын.

– 2019 ийыште Марий тӱр рӱдерын еҗже-влак дене пырля Морко, Оршанке, Шернур районласе тоштерлаште лийына. Чылаштыжат ойыртемалтыше тӱр-влакым верештына. Нуным арален кодаш манын, фотом ыштенна. Вара корнына Угарман, Пермь кундемлашке шуйнен. Тюмень олаште ик тукымвожын коллекцийжым онченна, – палдара Ираида Александровна.

280 лаштыкан у книгаш 1120 фотом верандыме. Кажне экспедицийлан посна ужашым пӧлеклыме. «Марий тӱр марий калыкын койыш-шоктышыжым, ылыш ойыртемжым, шӱмчон поянлыкшым раш почын пуа, но тудым ике верешыже верандыман, – ойла И.А.Степанова. – Мутлан, онеш тӱрлышаш тамгам урвалтеш тӱрлаш ок лий да молат. Марий тӱрын эмлыше вийжат уло. Тидым умылашлан тамгам шымлыман да «лудын» моштыман».

Л.ГРИГОРЬЕВА.

Снимкыште: Марий Эл Республикысе тӱвыра, печать да калык-влакын пашашт шотышто министерствын пашаенже О.А.Веденькина саламла.

Чонемлан келша

Шочмо ялем – Тошнер. Мый ялын кӱшыл ужашыштыже илем, садлан кажне кечын урем мучко куанен эртем. Йырым-йырысе пӱртӱсым, кажне суртым эскерем. Ял ныл уреман. Тыште кевыт, кум куп, коремла да футбол стадион улыт. Шочмо ялем чонемлан келша. Тошнер мыйым туныкта, тургыжланымем годым лыпландара, куатым пуа. Шочмо кундемыштем пӱртӱс пеш сылне, тудым эскерен, чон куана.

Андрей МШАРОВ.

Волжский район.

Морко мланде

Йӱратем мый тыйым,
Морко кундемем!
Уло чонем дене
Пагален илем.
Тый улат мыламже
Утыр йытыра.
Тыйын мландыштетше
Яндар вӱд йога.
Олык лапыштетше
Шудо пушлана.
Сылне пеледышетше
Кумылем нӧлта.
Йыр улшо чодыратше
Калыкым сийла.
Поян кумда нуретше
Шурным шочыкта.
Тыгае сай вершӧржӧ
Моркышто гына.
Садлан изи чонемже
Кугешнен ила!

Ангелина КУТЕРГИНА.
Морко, Шӱргыял.

Ушан
пӧдкӧгыльво

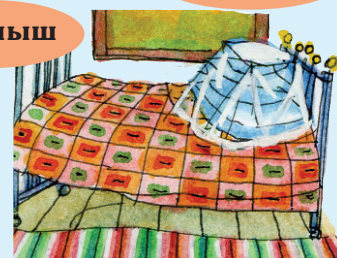

Вуйиме

Вӱльӧ

Вакшыш

Э

Ераш – изи ер

И

Идымчара –
кылтам кырыме
вер.

Изигудо –
кӱвардыме,
окнадыме,
тувраш-
дыме
кенежымсе
изи пӧрт.

Имывор

Изивыске

Кенеж тургым
годым изигудышто пеш
йӱнан. Тушто юалгырак да
кӱварым амыртыме деч
шекланышаш уке. Микале,
изивычке дене тидым-
тудым пӱчкедымеке, идым-
чара велыш ошкыльо.
Корныжо ераш воктеч шуй-
налте, туштыжо
имыворжо мыняр
шуко-о-о! Тугеже,
йӱрым вучыман.

Йокма

Автор-влак:
Ф.ЛЕБЕДЕВА,
Л.ГРИГОРЬЕВА.

Вершөрем

Шочмо ялем

икте мыйын,
Икте мыйын авамат.
Пеледыш гае моторештын
Койын шога Шарачам!
Тыште чыла родо мыйын,
Тыште мыйын йолташем.
Эрдене эрак помыжалтын,
Школыш тунемаш каем.
Корно воктен, сад коклаште,
Кайык мурым мый колам.

Шүшпык сылнын
вондерлаште
«Чиоп» манын шүшкалта.

Шочмо ялем
мылам лишыл,
Лишыл чечен садерем.
Ава мурсем гай

моткоч ныжыл
Йоратыме вершөрем.

Лиза ЖЕЛТУХИНА.

Волжский район.

Йоратыме кундем

Ойпого кас

Республикан 100 ияш лүмгечыже вашеш школыштына түрлө мероприятий, конкурс эртаралтыт. Теве тунгалтыш класслаште тунемше-влак «Калык ойпого кас» мероприятийым эртарышна. Тиде сөрал касым Шокшем Памаш книгагудым вуйлатыше Л.С.Журавлева ямдылен. Тунгалтыш класслам туныктышо-влак С.Ф.Рыбакова (Туштанай), Л.В.Соловьёва (Йомак кова) да 5-ше классыште тунемше Екатерина Мамаева (Пампалче) онайын эртараш полшышт. Людмила Семёновна 100 ий жапыште марий калык ойпогын вашталт толмыж нерген каласкалыш. Ме йомакым колыштына, туштым туштышна, калыкмут да калык-

Ш Шап палым ойлышна. Марий мурым мурышна, Унчо кушталтенат колтышна.

а ялем сыл-
п не верыште шинча. Кенезым
Ангелина ПЕТУХОВА.
Шернур, Шудымарий.

у поснак ямле. Тамле пушым шарен, ужар олык волгалтеш. Тушто түрлө пеледыш пеледеш. Мүкш-шамыч ызгат, тамле муйым погат. Памашшинча гыч шыргыктен, корем мучко яндар вуд йога. Ял воктене пуйа верланен.

н Ялыште 44 сурт, клуб, кевыт ултыт. Йоча-влаклан модаш верым йонештарыме. Кугурак-влак волейбол площадкыш кажне кастене погынат.

ч Лилия АЛЕКСАНДРОВА.

Морко район.

Кечышот

Акрет год-марий сек марий калыкын кечым шотлымо шке радамже лийын. У идалык 22 мартыште шочын. Кажне ий янлык, кайык, копшанге лум дене палемдалтын. **2020 ий – Слон идалык.** Тудо пенгыдын шогымым, шке шонымашке шуаш тыршымым, профессионализмым, вийым погы-машым ончыкта.

Түрлө материалым кучылтын, марий сынан слоным ыштыза. Пашадам сниматлыза да фотографийым редакцийышке 1 июнь марте колтыза.

Ший вудетым моктена

Марий кундемна энер-влаклан поян, нунылан тунгалтышым памаш почеш. Памаш – тиде мланде йымач лекше вуд. Тудо эн яндар, эн тамле, эн пайдале, вий-куатым, унарым пуа. Тудо пушенгым, кушкылым, янлыкым, калыкым йукта.

Мемнан ялыште ожно 8 памаш лийын. Кызыт кум памаш гыч калык вудым нумалеш. Кажне ийын Крешене йудым памаш вудым налына, Юмылан пелештен, шургынам шуалтена, южышт йуштылашат пурат. Тыге осалым, черым, шинчавочмым мушкын колтена. Вара тиде вудым эм семын идалык мучко кучылтына.

Геннадий БИРЮКОВ, Ярослав КОЛЕСНИКОВ,
Илья ВАСНЕЦОВ.

Параньга, Олор.

Туныктышо – З.А.Рукавишникова.

Калык – поянлык

Икмыняр ий ончыч марий калык вожылышырак ыле гын, кызыт вашталтын. Марла мутланымым утларак колаш лишеш. Тидлан марий радиолан, телевиденийлан, газет ден журналлан тауштыман. Мыят марла мутланаш тыршем. Кугу лиймекем, пашам дене шочмо-кушмо верлан пайдам гына кондынем!

Софья КОЗЛОВА.

Оршанке посёлко.

«Ямде лий» 2020 ий 21 март

М ј к ш и з е

Экзаменлан кузе ямдылалташ?

- 1.Йоча да ача-ава-влак умылышаш улыт: экзамен акыр-саман огыл. Тудым кажне тунемше кучен кертеш.
- 2.Ача-ава-влак «Тый кер-тат», «Мый тыланет ўшанем» шомак-влак дене икшывым лыпландарышаш улыт.
- 3.Экзаменлан ямдылалташ мөнгысö пашам ыштыме гаяк. Яндар южышто кошт-ман, жапыштыже кочман,

9-11-ше класслаште тунемше-влакын тургым пагытышт лишемеш. Вашке ОГЭ ден ЕГЭ-м сдалаш тўналыт. Тидын шотышто Психолого-педагогический да калыклан социал польшыым пуышо «Доверие» рўдерын психолог-педагогшо Татьяна СОЛОВЬЁВА икешотан «рецептым» пуа.

Экзаменым кузе сайын кучаш?

сайын малыман.

4.Материалым зубритлыман огыл, умылен тунемман. Чот тургыжланыме (стресс) годым уло-уке шинчымаш уш гыч иканаште «ўшты-лалт» кертеш. Садлан чыла умылен тунемман.

5.Иканаште шуко тунем-ман огыл, ужашын-ужашын тунемат гын, кужу жаплан шарналт кодеш.

Экзамен деч ончычсо тур-гыжланымашым корагдаш полшышо «Улак вер»

упражнений

Шинча ончылныда чонлан-

да келшыше, канаш келыш-тарыме улак верым (изи пöрт, ола тўрысö пачер, космический корабль да молат) сўретлыза. Тиде верыш те гына корным паледа. Тушто могай арвер-влак улмым шке семында ойлыза. Ала мурым колыштыда, ала каминысе тулыш ончеда, ала лудыда, ала сўретледа? Экзамен годымат тиде упражненийым ышташ лиш. Те парт коклаште огыл, улак верыш-те улыда манын шоныман.

ХАЛЕКСАНДРОВА ямдылен.

Икшывыда кампеткым коч-каш чот йöрате. Кузе лияш?

К а м п е т к а г а з е ш виноградым, кукуруз палочкым але иктаж-мом весым пўтырал пуыза.

Кампеткым кузе шылташ?

Мом икшывыда ок йöрате, тугай сўре-тан пакетыш (шин-чал, кол, шўраш, молат) оптен шын-дыза.

Черланаш огыл манын, С витами-нан кочкышым (лимон, пöчыж да молат), шоганым, чеснокым шукурак кочман.

Тўрвынчыда, кокыреда, темпе-ратурда кўзен, вий пытымym шижыда, нерда йога – черланы-ме деч шекланыза! Ятыр элыш-те короновирус шарлен. Тиде чер ынже кусно манын, тыгай правил-влакым шуктыман.

Кидым 20 Маскым чийыман. Черле ег Кидым мушде, не-сек деч шагал Кажне 2 шагат деке лишем-огыл мушман. гыч ваштаалтыман. ман огыл.

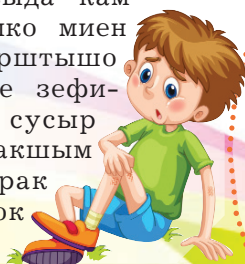

Шочмо кечыда лишемеш, а мыняр унам ўжшашым огыда пале. Пеш куштылго канашым пуэна: мыняр ийым темеда, тунар йолташым ўжса.

Шошо толмо дене чурийыште арава лектеда. Могай амал? Кече чўчкыдынрак ончымо дене кылдал-тын. Вес амал-влакат улыт: С, РР и В9 витамин-влак огыт сите, тургыжланымаш. Арава ынже лий манын:

Ача-авалан канаш

Зефирым, пакетыш пўтыралын, холодильникын йўштö яшлыкышкы-же пыштыза. Икшывыда кам-вочмо але иктаж-кушко миен перныме годым корштышо верыш ий олмеш саде зефи-рым кучеда гын, сусыр вашке паремеш. Адакшым зефир пушкыдырак лиш да вашке ок лева.

- 1) Шöр-торыкым, петрушкым, ковыштам, олмам, апельсиным, пўкшым, шемшыдан пучымышым, муным, шоганым утларак кочкаш тыршыза.
- 2) Уремыш лекмыда деч ончыч чурийышкыда кече деч аралыше кремым йыгыза.

Кузе аравам пытараш?

1. Эн куштылго йөн – чурий коваштыш кечыште кок гана (эрдене да кастене) лимон сокым йыгыза.
2. Пел стакан шопо шöрыш 1 чай совла шоган сокым ешарыза да чурий коваштыш кечыште икмыняр гана йыгыза.

Пыл-влак МОДЫТ

Канде каваште ош пыл-влак модыт. Нуно мардеж дене пӓрдыт, пуйто икте-весыштым поктылыт. Ик пыл лузга пунан пийла коеш, весыже кайык тӓшка гай. Пийже кайык тӓшкам лӓдыктылеш. Нуно модыч-модыч, вара ала-кушко йомыч.

Кастене пыл-влак мален колтат. Нунылан омешышт яндар ер, маскаиге-влак, чевер шӓдыр, кугу курык кончат.

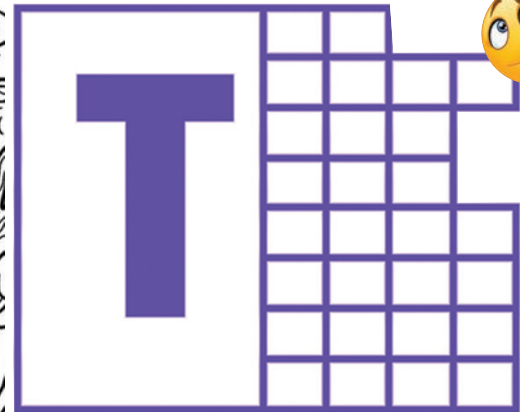
Лиана МОСОЛОВА.
Советский, Шуарсола.

Граффити уремысе искусствылан шотлалтеш. Историым шымлаш гын, тӓналтышым мемнан эра деч кумло тӓжем ий ончыч налын. Тунам сӓретым пырдыжеш янлыкын лужо дене удырен, лӓмын келыштарыме раствором кучылтын возеныт. Итальян йылме гыч кусарымаште «ойып (изображение), сӓрет» манмым ончыкта. Таче кечын граффити искусствын виан толмыжо палынак шижалтеш. Тудым шуко вере ужаш лиеш: уремысе пӓрт пырдыжыште, транспортышто. Сӓретлыме техникке ондакысе деч вашталтын. Кызыт аэрозолян тӓрлӓ тӓсан чиям, роликым, валикым кучылтыт.

Йоча-влак, ала те иктаж-могай онай граффитим ужында? Мыланна фотом ыштен колтыза.

Е.ИВАНОВА ямдылен.

Шомак-влакым марлаш кусарыза.

- 1.Спина. 2.Рубашка. 3.Колодец. 4.Зима.
- 5.Здесь. 6.Сюда. 7.Тысяча. 8.Сова.

Андрей РЕПИН.
Советский, Ӗрша.

Онай

Пластмассе мландыште 450 ий шӓэш, янда – 4000 ий.

Туалет кагазым ышташ тӓняште 21 март – Чодыран кечыже.
Чодыра лонгаште могай янлык, кайык-влак шылынйт? Сӓретым чиялте.

«Ямде лий» 2020 ий 21 март

Индекс: П4696.
Тираж 1150 экз. Заказ
Формат – А-4-8.
Тӓн редактор Л.В.СЕМЕНОВА.

https://vk.com/yamde_lii
<https://ok.ru/yamdelii>
E-mail: yamde_lii@mari-el.ru
(документ кагазлан),
yamde_lii@mail.ru
(автор-влаклан)
Сайтын адресше:
yamdelii.rf

УЧРЕДИТЕЛЬ-ВЛАК: Марий Эл Республикысе культур, печать да калык-влакын пашаш шотышто министерстве, «Ямде лий» газет» кугужаныш унитарный казна предприятий.

Газетым редакцийыште погымо да верстатлыме, «Марий Эл Республикысе Правительствын типографийже» ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме. Типографийын адресше: 424000, Йошкар-Ола, Комсомольский урем, 112.

Газетым Массовый коммуникаций сферыште да культур наследиим аралымаште законодательствым шуктен шогымым эскерыше Федеральный службын Приволжский федеральный округысо управленийыштыже регистрироватлыме.

Номер – ПИ №ФС 18-1999,
2005 ий 10 февральыште пуымо.

0+

Печатьыш пуымо жап –
14-00,
фактически – 13-00

Авторын да редакцийын шонымышт тӓрлӓ лийын кертыт. Серыш-влак мӓнгеш огыт колталт.
Ак – кутырен келыме почеш.

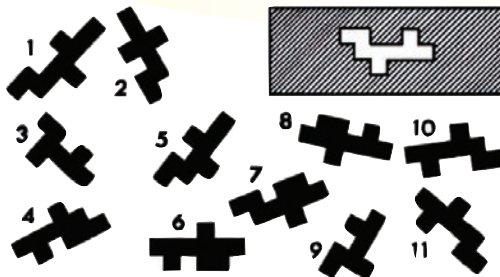
Редакцийын да издательын адресше:
424006, Йошкар-Ола, СССР Вооружӓнный Вийын 70-ше идалькыше урем, 20-шо пӓрт.
Тел. 8(8362) 45-22-82(факс)

Уремыште йӱр йӱреш, а мемнан йочасадыштына эре кече шырата. Ончалза, окнасе йырагыште мо гына огеш поч: кешыр, ушмен, кияр, пурса – шотленат пытараш огеш лий.

Александра ЕГОШИНА.

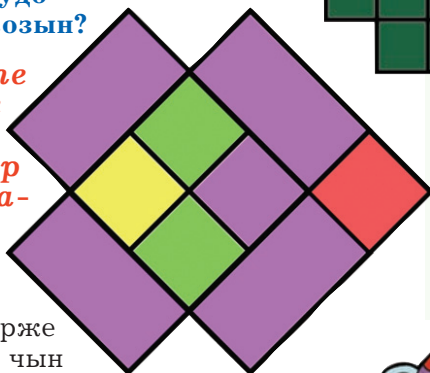
Медведево, Новый посёлко.

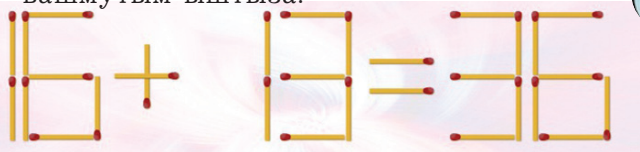
Пырдыж гыч кудо плитке лектын возын?

Тыште чылаже мыняр квадратным муат?

Ик шырпым верже дене вашталтен, чын вашмутым ыштыза.

Туныктышо:
– Мичу, тыйын шоньмаште чапле школ тиде могай?
– Петырыме школ, – вашешта Мичу.

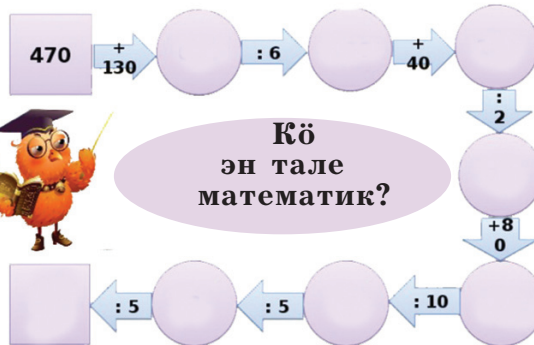
Кӱ кӱн почеш?

Шоналтыза

Йоча лагерь гыч 5 турист лектын: Вачи, Галя, Гена, Чачи да Аркаш. Гена Аркаш деч ончыч, Чачи Вачи деч ончыч, но Аркаш деч вара ошкылыт, а Галя – Гена деч ончыч. Йоча-влак, кӱ кӱн почеш кая?

«Ямде лий» 2020 ий 21 март

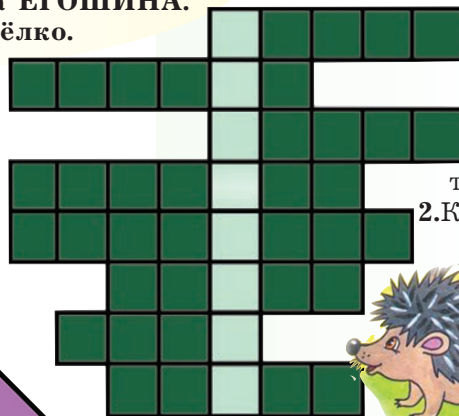

Кӱ эн тале математик?

Кочмо годым – үстел йымалне, кастене – кровать йымалне.

Кумык пыштет – темалтеш, комдык налат – ястаралтеш.

Тушто-влакым пален, кроссвордым ыштыза.

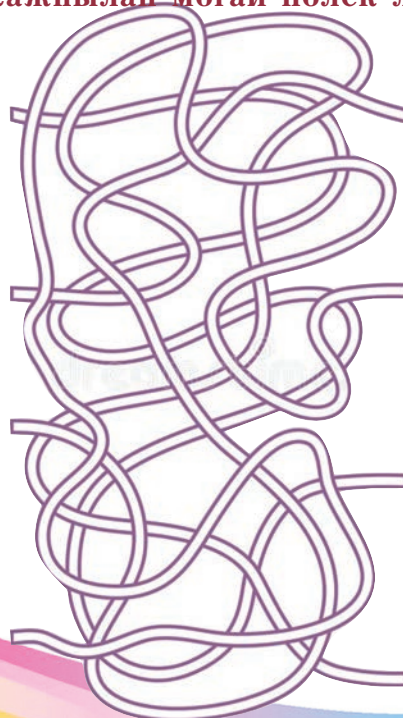

1. Ага йыран воктене шож мелна кия.
2. Киддыме-йолдымо капкам почеш.
3. Кужу пылышан, кӱчык почан, чыла деч лӱдеш.
4. Коя Марпа шуко вургемым чиен.
5. Чодыра покшелне пура под шолеш.
6. Ик вате кушта-кушта да йӱрлын кая.
7. Ик могыржо – чодыра, вес могыржо – нур.
8. Шляпам чийыше Антошка ик йола шога.

Софья МАТВЕЕВА, Алина НИКОЛАЕВА.
Волжский, Пӱтъял.

Кажнылан могай пӱлек логалеш?

Интернетесе сӱрет-влакым кучылтмо.